

# “Δεν υπάρχει μεγαλύτερο ψέμα από τον πρωισμό”

**Ο αυστραλός συγγραφέας που τιμήθηκε με το βραβείο Booker 2014 μιλάει αποκλειστικά στο «Βήμα»**

για την αισχρότητα του πολέμου, συνδέει την ήττα με την ομορφιά και αποκαλύπτει ότι ακούει **Τσιτσάνη**

TOV ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟΥ

**O**ταν ο Ρίτσαρντ Φλάναγκαν σήκωσε το ακουστικό των πάνω προκυρημένη απόγευμα στην άποψη του κόσμου, στο Σόμπαρτς της μαρτυρίας Τσιτσάνη, έχει γεννιθεί και εκεί μένει ο 54χρονος αυτορρόλος συγγραφέας.

«Πάρε το γεννός ότι μιλά γιγιά, ανέκαβε ένοιδα πω κανά στους Ελλήνες ή στους Ιταλούς που ήσαν εδώ. Έχω πολλούς φίλους Ελλήνες που μιλάνω τη γλώσσα τους και δεν εγκαταλείπων την κουλτούρα τους. Νομίζω ότι ακινές επειδή στην Αυστραλία ουδέποτε υπήρξε τόσο ισχυρή η έννοια της εθνικής ταυτότητας, ότι Ελλήνες διατηρούν περισσότερα στοιχεία της κατακόρυφης πολιτικής της σκέψης του παρελθόντος και προσπένθησης στην οικονομία με επικοινωνίες, στην οικονομία, με την έργωνα τους. Ήταν από το 2014 απέπτει το Βραβείο Booker για το βιβλίο του «Το μονοπάτι για τα βήματα του Βόρρου»,

μετέτρεψε τον πολέμο όπως το χαρακτήρες ο πρόεδρος της περονήκρικης επιτροπής. Πρωτανιστής είναι ένας χειρούργος σε ένα αισθητικό στρατόπεδο αιχιδόποτον πολέμου, στον «Σειράρχο του Θενότου» που συνέδεε, επί της αρχής τη δεκαετίας του 1940, την Ταϊλάνδη με τη Βιρμανία. Αυτός είναι ο ένας πιλότος της ιστορίας, ο άλλος είναι το πάθος του Ντούρικο Εδανίν για τη γυναίκα του θείου του...»

**■ Αναρωτήμαι αν την ερωτική ιστορία του βιβλίου (Βασιλεύηντ)** σε αποστολού μεθόποτα για τον Έρωτα και τον πάλεμο όπως το χαρακτήρες ο πρόεδρος της περονήκρικης επιτροπής. Πρωτανιστής είναι ένας χειρούργος σε ένα αισθητικό στρατόπεδο αιχιδόποτον πολέμου, στον «Σειράρχο του Θενότου» που συνέδεε, επί της αρχής τη δεκαετίας του 1940, την Ταϊλάνδη με τη Βιρμανία. Αυτός είναι ο ένας πιλότος της ιστορίας, ο άλλος είναι το πάθος του Ντούρικο Εδανίν για τη γυναίκα του θείου του...»

**■ Αναρωτήμαι, κύριε Φλάναγκαν, αν με αυτό το βιβλίο (εμπνευσμένο από τις εμπειρίες του πατέρα σας) τον καταλάβατε καλύτερα.** Μπορούμε, δύντος, να οικειοποιούμε το τρόιμα κάπου άλλου μέσω της λογοτεχνίας;

«Το πρόβλημα με κάθε μιθιστόρημα είναι ότι, μορφά ίσως, σε ποτούν για το έργομενο. Στην περίπτωση μου δύναται και ιδίως για το θύλακρινό, δεν πάρει γιατί. Ασφαλάς και δεν θα το έργαρε αν ο πατέρας μου δεν είχε υπάρξει αιχιδόποτος πολέμου των λαούν την διάρκεια του Β' Παγκούριου Πολέμου.

Ηταν κάτια βαθύτατα ανθρώπινο αυτό που με περάκωντα. Έγινε ένα στήγμα που ολόενα μεγάλωνε μέσα μου και κάποια στιγμή κατάλαβα πως αν τελικά δεν έργαρε αυτό το μιθιστόρημα μπροστινό και να μην μπορούσα να γράψω άλλο βιβλίο γεγονός. Στην πραγματικότητα δεν

ήθελα να το γράψω γιατί ως συγγραφέας είχα πάλι συνανθρώπους όπως ακριβώς λόγω της ιδιαιτερότητάς του, ότι ήταν ευκολότερο να γράψω ένα κακό βιβλίο. Από τη στιγμή όμως που ήγαπτα μετά την εμπλοκή του πατέρα μου, έπρεπε να μετασηνώσουμε τις δικές μας μικρά μιθιστόρημα.

Ηταν παρόμοιο και με έναν τρόπο ανοίκειο επειδή κατάφερα να λειτουργήσω πρώτα ως συγγραφέας και έπειτα ως γος. Οι διέπομποι έχουν πολλούς τρόπους να σημανθούνται με τα τραπέματα τους. Υπάρχει μια ελεύθερη που σχετίζεται με τη μνήμη, υπάρχει μια ελεύθεριά στο έργον μας.

Κάποιες φορές όμως για να επουλώνεται μια τληνή πρέπει να κατευθύνεται προς τις σκέψεις του παρελθόντος και προσπένθησης με επικοινωνίες, στην οικία, με κάτια το ανεπικονίωντα. Πάλεμα όμως διδόει κόρινθο. Ενώπιος ότι έπρεπε να γίνεται τον πάτο αυτού του καταύπιου.

Κάποιες φορές γιατί η συγγραφέας κλέβει από οποιοδήποτε, από άλλα βιβλία, από άλλες χώρες, από ήμερα όντα, από τρομακτικούς εφηδέλες.

Τον έλλινο δεξιότερχο του μπουζουκιού, τον Βασίλη Τσαπάνη, είμαι σίγουρος ότι τον ζέρεται. Ε. λοιπόν, δύναται να γίνεται έβαζα τη μουσική του και την άκουσα: είχα την αισθηση ότι κάποιον μένει αυτός ο ήχος, οντότητα που έχει μήτρα. Οταν λέω ότι ένας συγγραφέας «κλέβει» από παντού το ένονός του, κάποια στιγμή μέσα από το χαντεύτρι - το οποίο είναι δύστοκο να κανονίσεται - προκύπτει πάντοτε κάτια κανονισμό.

Πιστεύω πάντοτε ότι κάθε μιθιστόρημα είναι απόλυτα ένα αποστολικό μημερόλιο της φωνής του συγγραφέα του. Ο τελευταίος απόλυτος ενουσιωτισμός αυτές τις καταγράφες σε μια πλοκή με χαρακτήρες ώστε να μεταδώσει στους άλλους κάτια θεμελιώδες που υπάρχει μέσα του».

**■ Τι ήταν ποι εύολο να εσάς;** Η γράψητε για το Κακό ή για το Καλό;

«Πιθανώς τα σκοτεινά πράγματα, ο πόλεμος και η βία, να είναι θαμμένα την επέρχομενη μεταβολή, μικρές, αποφασιστικές πράξεις που αναδεικνύουν την ομορφιά του ανθρώπου είδους.

Μπορεί και να κάνω λάθος, αλλά έχω την αίσθηση ότι οι ιστορίες προ-



**ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΛΑΝΑΓΚΑΝ**  
Το μονοπάτι για τα βήματα του Βόρρου

Μετάφραση Γύρων Μελάνιας.  
Εκδόσεις Ψυχογός, 2015,  
σελ. 480,  
τιμή 17,70 ευρώ



«Όταν έγραψα το βιβλίο μου από ότι παίρνω και ο καλόσων. Πίενανταν τα όμως υπάρχει ένας χώρος όπου όλα αυτά είναι αδύνατον να τα διαχωρίσει κανείς, όπου τα μεν είναι σωσίες των δε.

Κοτάτε, αυτή είναι μια πολλά καλή ερώτηση για την οποία δεν έχω μια καλή επεργάσμαντη απάντηση. Το μόνο που μπορώ να σας να είναι ότι καταλήγω κάπου στην οική απόκλιτη περιγράφω τα πράγματα παρά να αφηγούμαστε. Στην πραγματικότητα δεν βιώνουμε τον έρωτα, τη στιγμή ακριβώς που συμβαίνει, όπως κάπι αγαπούμαρκό ή τραγούδι. Το ίδιο συμβαίνει και με τον θάνατο. Κάποιον μπορεί να τον χτυπήσει από την πλευρά μετά από αυτό το οποίο βίωνε μπροστά στον θάνατο, μια θρησκιασμένη εικόνα.

Όλα αυτά όμως δεν σημαίνει ότι είναι πολύναμα με αυτό που όντως συμβαίνει. Απλώς αντιδρούμε σε όλα αυτά, τα καταγράφουμε εντικτικώς, και νομίζει ότι αυτό πρέπει να κάνει ο συγγραφέας, μονάχα να περιγράψει τα κάνουν και τι λένε οι χαρακτήρες. Και αν κάτια από αυτά είναι αγαπούμαρκό ή τραγούδι ή δραματικό ή κομικό θα το αποφασίσει αργότερα ο αναγνώστης. Η δουλειά του συγγραφέα είναι, για να το ποι καλύτερα, να δείχνει. Αυτή η έδα είχε καρφωθεί στο μωλό μου σταν έγραφα αυτό το βιβλίο όπου συνάρχουν το Κακό και το Καλό.»

Γύρω μας πρέπει να αναρρίχουμε τον προσαλό, στο ασβεστομάστικο κοιράλγυν των συνανθρώπων μας, σε μια γυναικά Άχ., που στηρίζει μια οικογένεια αλογόνων, σε κάποιον άνερο που δίνει μάχη να μη συντρίψει οικολόγοτρικά, σε κάποιον που ανιμευτεί την αρρώστια με αυτοσεβασμό, σε αυτόν που βοηθά ανθρώπους πρόσων υγείας που θαλασσοδερνύονται σε διάξεις από τις υπέροχες, μικρές, αποφασιστικές πράξεις που αναδεικνύουν την ομορφιά του ανθρώπου είδους.

Πιστεύω ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη φέμα από τον προσαλό. Γύρω μας πρέπει να αναρρίχουμε τον προσαλό, στο ασβεστομάστικο κοιράλγυν των συνανθρώπων μας, σε μια γυναικά Άχ., που στηρίζει μια οικογένεια αλογόνων, σε κάποιον άνερο που δίνει μάχη να μη συντρίψει οικολόγοτρικά, σε κάποιον που ανιμευτεί την αρρώστια με αυτοσεβασμό, σε αυτόν που βοηθά ανθρώπους πρόσων υγείας που θαλασσοδερνύονται σε διάξεις από τις υπέροχες, μικρές, αποφασιστικές πράξεις που αναδεικνύουν την ομορφιά του ανθρώπου είδους.

Μπορεί και να κάνω λάθος, αλλά έχω την αίσθηση ότι οι ιστορίες προ-

**«Είναι πανέμορφο  
να διαποτώνουμε όπι, ακόμη  
και μέσα στη φτώχεια ή  
στην καταπίεση, βρίσκεται τρόπο  
να διαπρεπείται ανέπαφη και  
να εξωτερικεύεται η αξιοπρέπεια  
των ανθρώπων»**

ισμού έχουν έναν και μόνο σκοπό, να μας παραπλανήσουν προς τον δρόμο της αυτοθυΐας.

Ο τρόχος του βιβλίου δεν πιστεύει στους ήρωες. Κάνει ότι κάνει επειδή καταλαβαίνει ότι αυτό προσδοκούν οι άλλοι από αυτόν και το κάνει επειδή αντιλαμβάνεται ότι είναι προτιμότερο να το κάνει, να βοσθήσει δηλαδή τους άλλους, παρά να μην το κάνει υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες. Δεν έχει όμως τη ματαιοδοξία να πιστεύει ότι είναι τρόχος. Ζέρει πολλού καλά ότι δεν είναι.

Έχω την αίσθηση ότι ο πρωισμός συνέβαινε στενότατα με την ήταν. Είναι ο πιπτιμένοι περισσότερο που μπορούν να εκφράσουν ειλικρινά την αγάπη, την καλούση, την ευρυχωρία της ανθρώπινης ψυχής. Είναι πανέμορφο να διαποτώνουμε όπι, ακόμη και μέσα στη φτώχεια ή στην καταπίεση, βρίσκεται τρόπο να διαπρεπείται ανέπαφη και να εξωτερικεύεται η αξιοπρέπεια των ανθρώπων. Ο πόλεμος και η βία δεν έχουν άλλο σύγχρονο: πριν από το σύμερο θέλουν να αφανίσουν αυτή την αξιοπρέπεια.

**■ Μοιράζονται κάτι οι θύτες καὶ τα θύματα; Ήχουν κάπι κοννό;**  
«Ασφαλώς καὶ έχουν. Και οι θύτες καὶ τα θύματα είναι ανθρώπινα ίντα. Πρέπει να σας που ότι, προσωπικά, απεγχάνομαι τη σύγχρονη ανθηλήψη περί θύματος, την ιδέα της θυματοποίησης. Ασφαλώς και πρέπει να θυμόμαστε τις βαρβαρότητες, τα εγκλήματα, ώστε να περιορίζουμε την πιθανότητα επανάληψής τους.

Το παρόντερο είναι ότι από τη στιγμή που αρχίζουμε, ως θύματα – πείτε ότι είμαστε τα θύματα –, να πιστεύουμε στην ίδια μας ανωτρόπιτη και, αντιστοίχως, στην ίδια κατωτερότητα των θυάτων, τότε μπαίνουμε σε ένα μονοπάτι, στο ίδιο μονοπάτι που οδήγησε τη Γερμανία στον φρασισμό και την Ιαπωνία στην πιο ακραία εκδοχή του εθνικιστικού μητραρικού.

Σε κάθε πόλεμο, ως έναν βαθμό, όλοι είναι θύματα και, ως έναν βαθμό επίσης, όλοι είναι ένοχοι. Η πραγματική αθλίότητα του πολέμου είναι ότι εξωθεί καλούς ανθρώπους να κάνουν κακές πράξεις, πράξεις που ενδεχομένως να μην ακομηπούναν τη φύσιση της ύπαρξής τους. Και όλοι αυτοί κατόπιν υποτίθεται ότι πρέπει να έχουν μια "φυσιολογική" ή "κανονική" ζωή. Αυτό όμως είναι δύσκολο γιατί αντικρίσαν τη φρίκη.

Όλα αυτά πρέπει να φαινονται μέσα σε ένα μιθιστόριμα. Είναι ο καλύτερος τρόπος να διαχειριστούμε την πλάνη ότι υπάρχει ένας εχθρός, γιατί όσο πολύ κοτάμε κατά πρόσωπο τον εχθρό, τόσο περισσότερο

αντανακλάται πάνω του η δική μας μορφή».

**■ Σκέφτομαι τώρα την ενσάρκωση της βίας στο μυθιστόρημά σας, τον ταγματάρχη Νακαμούρα. Συναντήσατε πράγματα τον αληθινό άνδρα (πίσω από τους ρητήσατε μάλιστα να σας χαστουκίσει;**

«Είναι αληθεία και είναι μια πολύ ιδιαίτερη, συναισθηματικά φροτημένη για μέμνα ιστορία. Ήξερα ότι ορισμένοι από εκείνους τους δεσμοφύλακες στον "Σιδηρόδρομο του Θανάτου" ήταν ακόμη ζωντανοί. Ταξίδεψα ως την Ιαπωνία με σκοπό να μάλιστα μαζί τους. Δεν πήγα όμως εκεί με κάποιους επικριτική ή καταγγελτική διάθεση – δεν θα μάθωνα κάτι ουσιαστικό αν πήγανα έτσι.

Συνάντησα μερικούς από αυτούς. Και συνάντησα – χωρίς μάλιστα να προλάβω να το συνειδητοποιώ, το ίματα πέντε λεπτά πριν ουρισμένη στον "Σαΐρα" στη βάθη εκείνης της ψύχρας. Ο ίδιος είχε καταδικαστεί σε θάνατο για εγκλήματα πολέμου, μετά την ίανθη του μειωθήσε σε ιοβία κάθερξη και ύστερα, το 1956, αμντεύθηκε από τους Αμερικανούς.

Ο πεπέρας μου ήταν γενικώς ένας πρός ανθρώπος. Μόνο για τη "Σάιρα" των είχα ακούσει να μιλεί με μένος. Αυτό όμως που αντίκρισα εγκάριτα ήταν ένας καλόβολος γέρος άνθρωπος που προσπαθούσε να απαντήσει με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις μου. Εδεχόμαι να μη θυμάται καθόλου τη βία που είχε ασκήσει, πίστευε ότι ήταν άνακος. Θα μπορούσε κανείς να τεί νότι απλός φευδόταν αλλά, πράγματι, η μνήμη είναι ένας πανύργος μηχανισμός μέσω του οποίου ο κάθε ανθρώπος αναθημιουργεί την ιδέα που έχει για τον εαυτό του.

Κάποια στιγμή – απλώς μου ήρθε – του στήπα να μη χωτίσει με εκείνον τον χαρακτηριστικό ιαπωνικό τρόπο τηγκρίδας στα καταναγκαστικά έργα – ένα πολύ βιασί, πολύ απότομο χαστούκια στο πρόσωπο. Ισχώ το έκανα γιατί ήθελα να ξέρει ότι ήξερα ποιος υπήρξε και γιατί ήθελα ενδεχομένως να τιώσω πώς ήταν να είσαι ταυτοχρόνως απροστάτευτος και ταπεινωμένος.

Ο γέρος μάζεψε τις δυνάμεις του. Στο τρίτο του χυτόμα σχηματίστηκε ο φόβος στο δικό του πρόσωπο – ένωσε τη στιγμή εκείνη ότι κάποτε ήταν, πράγματι, η "Σάιρα".